
ТЕХНІЧНІ НАУКИ

УДК 004.7

Борис БАБЕНКО,
*кандидат технічних наук, доцент,
Науково-дослідний центр митної справи
НДІ фіскальної політики Університету ДФС України,
м. Хмельницький*

Юрій РЕШЕТНИКОВ,
*Науково-дослідний центр митної справи
НДІ фіскальної політики Університету ДФС України,
м. Хмельницький*

Дмитро МАРТИНОВ,
*Департамент матеріального забезпечення та розвитку
інфраструктури ДФС України, м. Хмельницький*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ФІСКАЛЬНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ ВІДКРИТОЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОВІДКОВОЇ БАЗИ ДАНИХ ВІДСКАНОВАНИХ ЗОБРАЖЕНЬ

У цій статті досліджено шляхи можливого використання зарубіжного досвіду митних систем розвинутих держав у контексті впровадження інформаційно-комунікаційної системи в митну практику ДФС, яка б поєднала діючі системи рентген-сканування митниць

© Бабенко Б., Решетніков Ю., Мартинов Д.

ДФС. Це підвищить митну безпеку держави, забезпечить можливість передавати та зберігати відскановані зображення об'єктів вмісту великогабаритних вантажів та транспортних засобів в електронному вигляді до центральної бази даних, що в подальшому дозволить персоналу митниць ДФС, включаючи персонал центрального апарата, мати доступ до відкритої інтерактивної довідкової бази даних усіх зображень, отриманих з митних мобільних рентген-сканерів (в яких використовуються дуже складні і дорогі інформаційно-технологічні пристрої) та використовувати їх для виконання своїх повноважень.

Ключові слова: митний контроль, інформаційні технології, сканувальні пристрої, електронні зображення предметів вмісту вантажів, інтеграція, інтерактивність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із ключових стратегічних напрямків розвитку митних служб держав ВМО та ЄС є завершення переходу від паперового до електронного документування всіх митних функцій, які регламентують процедури: безконтактного митного контролю (далі – МК) великовантажних та великогованних вантажів і транспортних засобів (далі – вантажів); безпеки транспортних перевезень з фронтальним упровадженням інформаційних технологій (далі – ІТ) [1–9]. Одним з напрямів реалізації ІТ в МК є використання технічних та спеціальних засобів, зокрема стосовно системи передачі, централізованого зберігання та аналізу отриманих зображень об'єктів контролю (вмісту вантажів), оглянутих рентгено-телевізійною оглядовою технікою [1–3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми і на які опираються автори. На сьогодні світовим товариством прийняті відповідні рішення щодо безпеки та полегшення торгівлі, у тому числі і за рахунок використання технічних та спеціальних засобів МК (далі – ТЗМК) з урахуванням одночасного сприяння законності переміщення людей та комерційних вантажів.

Теоретичним і практичним аспектам прискорення проведення процедур МК та митного оформлення з використанням ТЗМК присвячено дослідження таких науковців і практиків, як К. І. Аксініна,

П. Н. Афонін, І. Г. Бережнюк, О. О. Гульова, О. П. Гребельник, С. Г. Дем'янчук, А. П. Закусілов, І. В. Ємченко, Н. І. Єременко, А. М. Котенко, Ю. Д. Кунєв, Д. С. Лючков, О. В. Серих, В. М. Пархоменко, В. П. Пашко, Л. Р. Прус, С. С. Терещенко, В. І. Царенко, О. В. Яковенко та інших.

Загальні правові питання щодо полегшення та безпеки торгівлі закріплені в угоді Світової організації торгівлі, переглянутій Кіотській конвенції, Рамкових стандартах безпеки ВТамО, Міжнародній конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах Європейської економічної комісії ООН, з якими узгоджено низку двосторонніх, багатосторонніх і регіональних угод в галузі торгівлі, у т. ч. і з Україною (див. таблицю) [1; 4–7].

Державна фіскальна служба як один з основних інститутів держави, що забезпечує її митну безпеку, продовжує формувати і розвивати інформаційне суспільство, втілюючи новітні технології у митну справу ще з 1992 р. У 2005 р. розпочався новий етап цієї роботи з розробки принципів побудови системи “Електронна митниця” та її часткової реалізації (див. таблицю).

Метою статті є систематизація передового досвіду світових та європейських митних практик, в яких відбувається процес удосконалення митного законодавства з залученням високотехнологічних засобів безконтактного МК великогабаритних вантажів і транспортних засобів, зокрема сканувальних систем (рентгенотелевізійних митних сканерів), у контексті забезпечення обміну між митницями та моніторинговим центром ДФС базами даних зображень, отриманих від сканувальних систем, та забезпечення доступу до них посадових осіб, які займаються скануванням і контролем процесу здійснення безконтактного МК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виконання заходів з реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та міжнародний досвід використання митними органами зарубіжних держав сучасних ТЗМК обумовлює необхідність запровадження сучасних технологій у діяльність і ДФС України [8].

Вагомість реалізації рекомендацій цієї тези набуває особливої актуальності з урахуванням підписання між Україною та ЄС Угоди про

асоціацію та створення зони вільної торгівлі. Усе це зумовлює зміни як національного митного законодавства, так і цілої низки процедур, пов'язаних з провадженням ІТ у митній справі, зокрема з метою скорочення часу та підвищення ефективності здійснення МК (див. таблицю).

Відтак, для того щоб своєчасно реагувати на нові виклики, що постають перед ДФС, здійснено аналіз сучасних митних практик з використання високотехнологічних засобів МК митних систем розвинених держав ВМО та ЄС (Китаю, США, РФ, Польщі, Італії, Канади та ін.) та нормативно-законодавчого забезпечення щодо їх використання.

Результати аналізу нормативно-законодавчого забезпечення в контексті збереження та використання зображень з рентгенотелевізійних інспекційно-оглядових комплексів з митною метою наведено у таблиці.

Аналіз нормативно-законодавчого забезпечення здійснення митного контролю в контексті збереження та використання зображень, перевірених сканувальними системами з митною метою

№ з/п	Нормативно-законодавче забезпечення	Зміст
1	“Конвенція про гармонізацію Європейської економічної комісії ООН” (21.10.1982). http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_674	Погоджено умови проведення контролю вантажів на кордоні
2	“Переглянута Кіотська конвенція” (26.06.1999). http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_643	Відображена роль ІТ у митній справі, зокрема в стандартах (вимогах): 6.4 форма МК визначається за висновками автоматизованої системи ризиків; 7.1 передбачається використання “електронних прийомів обміну комерційною інформацією як альтернатива вимогам представлення письмових документів”; 7.4.3 – надається право митним службам залишати в себе митну інформацію та здійснювати обмін такою інформацією, у т. ч. за допомогою електронних засобів обміну комерційною інформацією

3	<p>“Концепція електронного документообігу в ЄС” (26.09.2003).</p> <p>“Просте і безпаперове середовище для митниці і торгівлі”: Резолюція Комісії ЄС від 05.12.2003. http://ati.su/Media/PrintArticle.aspx?ID=1690</p>	<p>З 2001 р. в ЄС прийнято концепцію створення електронного середовища для електронної митниці. Основні цілі електронної митниці: обмеження митних зборів; боротьба з шахрайством, організованою злочинністю та тероризмом; розширення безпечної торгівлі товарами; усунення паперових документів; стандартизація функціонування митних органів</p>
4	<p>“Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи “Електронний уряд”:</p> <p>постанова КМ України від 24.02.2003. № 208. http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/news/article/show/146</p>	<p>Україна поетапно просувається до створення сучасної власної інформаційної системи. Установлені пріоритетні завдання розвитку інформаційного суспільства, зокрема інформаційної системи “Електронний уряд” (забезпечить інформаційну взаємодію органів виконавчої влади на основі сучасних ІТ)</p>
5	<p>“Рамкові стандарти щодо забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі ВТамО” (2005). http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/976_003</p>	<p>Огляд контейнерів і вантажів підвищеного ризику при експорті, бажано здійснювати МК з використанням обладнання для безконтактного огляду (великоформатні рентгенапарати і детектори радіації)</p>
6	<p>“Система рамкових стандартів із забезпечення безпеки і сприяння глобальній торгівлі (SAFE) ВТамО”, також ключові концепції, пов’язані з ІТ. http://tfig.unece.org/RUS/contents/wco-safe.htm</p>	<p>На глобальному рівні забезпечити спрощення торгівлі, підвищити ефективність управління і використання ресурсів. Здійснювати облік та звітність щодо використання технологій безконтактного огляду</p>

7	<p>“Решение 70/2008/ЕС Европейского Парламента и Совета ЕС о ликвидации бумажных документов в секторах таможен и торговли” от (15.01.2008). http://ivo.garant.ru/#/document/70581554:1</p>	<p>Обеспечить единые подходы к таможенному контролю, включая обмен информацией о рисках; упрощать таможенное законодательство, особенно если эти упрощения относятся к ИТ (п. 5). Использование информационных и коммуникационных технологий – ключевой элемент в обеспечении содействия торговли, гармонизации и стандартизации таможенного контроля для государств-членов ЕС (пп. 17, 19, 54).</p> <p>Таможенным органам (ст. 46): выполнять любой таможенный контроль; осуществлять управление рисками при досмотре товаров с использованием технологий электронной обработки данных в целях идентификации и оценки риска.</p> <p>Таможенные органы могут в любое время потребовать разгрузку и распаковку товаров в целях их досмотра и транспортных средств, перевозящих их</p>
8.	<p>“Концепція створення багатофункціональної комплексної системи “Електронна митниця”: розпорядженням КМ України від 17.08.2008. № 1236-р. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-%D1%80</p>	<p>Зменшити різниці між митними процедурами країн світу із застосуванням механізму електронної митниці</p>
9.	<p>“Про Концепцію інтегрування системоутворювальних компонентів технічних та спеціальних засобів МК з автоматизованою системою митного оформлення ДМСУ”: наказ ДМСУ від 28.03.2009 № 191. http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html</p>	<p>Інтегрувати системоутворювальні компоненти технічних спеціалізованих засобів митного контролю до автоматизованої системи митного оформлення ДМСУ</p>

10	<p>“Про затвердження Порядку митного огляду товарів і транспортних засобів з використанням мобільної рентгенографічної системи Eagle M4507 у пунктах пропуску через державний кордон” (дод. 1): наказ ДМСУ від 27.07.2009 № 692. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0809-09</p>	<p>Визначає порядок організації митного огляду товарів і ТЗ з використанням мобільної рентгенографічної системи Eagle M4507 у пунктах пропуску (далі – ПП) через державний митний кордон. Оператор системи досліджує, аналізує та порівнює відомості, зазначені в товаросупровідних документах, з відомостями, отриманими в результаті аналізу рентгенівського зображення (п.13), а у разі виявлення порушень митних правил доповідає старшому зміни митного органу про виявлені порушення митних правил. До товаросупровідних документів долучає відповідний фрагмент роздрукованого рентгенівського зображення та його електронну копію, за необхідності надає коментарі до них</p>
11	<p>Системные реформы, предложенные в рамках Отчета АМР США/ЛИНК/ для реализации в период 2009–2012 гг. (с. 152). http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/02/Port_Study_in_Russian.pdf</p>	<p>Предложено ДМСУ оценить потребности и требования к электронной таможне. Разработать план “Электронная таможня 2010–2012” (п. 6). для внедрения с 2010 г. (так и остался не реализованным)</p>
12	<p>“Таможенный кодекс Таможенного союза” (ред. от 08.05.2015). http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_94890/f69d60e2572363c5535c35b6f1609454c7dd6ce9/ https://rg.ru/2011/04/04/tamojnya-site-dok.html</p>	<p>Таможенные операции совершать с использованием информационных систем и ИТ, в том числе основанных на электронных способах передачи информации, а также средств их обеспечения (ст. 67). Таможенные органы могут использовать технические средства таможенного контроля (ст. 107). Перечень и порядок их применения устанавливается законодательством государств-членов Таможенного союза: приказ ФТС России от 21.12.2010 № 2509 (ред. от 15.05.2014)</p>

13	<p>“Митний кодекс України” від 13.03.2012 № 4495-VI. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17</p>	<p>Форми та обсяги контролю обираються митницями (митними постами) на підставі результатів застосування системи управління ризиками (ст. 320). Використовувати технічні та спеціальні засоби митного контролю (п. 1 ст. 324). Удосконалювати процедури пропуску товарів і транспортних засобів (далі – ТЗ) через митний кордон України (п. 3 ст. 544), у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо (п. 4 ст. 544). Здійснювати автоматизацію митних процедур (п. 16 ст. 544)</p>
14	<p>У 2011-2012 рр. ДМСУ активно розглядала питання щодо використання мобільних сканувальних рентгенівських систем для прискорення проведення процедури пропуску товарів через державний кордон України</p>	<p>У результаті цієї роботи було розроблено “Концепцію інтегрування системоутворювальних компонентів технічних та спеціальних засобів МК з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України” та ін. (наказ ДМСУ від 28.03.2012 № 191) http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html</p>
15	<p>“Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних ...”: постанова КМ України від 21.05.2012. № 451. http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF</p>	<p>Посадова особа митного органу визначає вид (види) та форму проведення державного контролю в пунктах пропуску через митний кордон України (п. 7)</p>
16	<p>“Про затвердження Порядку проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення”: наказ Мініфіну України від 12.12.2012 № 1316. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0318-13</p>	<p>При проведенні огляду за результатами використання мобільних сканувальних рентгенівських систем посадовій особі, яка проводить огляд, передаються рентгенівські зображення (за технічної можливості) та коментарі до них</p>

17	<p>“Про проведення оперативних заходів”: розпорядження Міністерства доходів і зборів від 02.08.2013 № 212-р. http://www.sfs.gov.ua/diyalnis/-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/</p>	<p>Передбачається застосування форми митного контролю з “застосуванням рентгенапаратури” – мобільних сканувальних систем і інших технічних засобів</p>
18	<p>“Регламент (ЕУ) № 952/2013 Европейского парламента и Совета” от 09.10.2013 о введении в действие Таможенного кодекса Европейского Союза. http://ivo.garant.ru/#/document/70581554:0 http://pravo.ua/article.php?id=</p>	<p>Митний кодекс ЄС передбачає: основну форму МК з використанням аналізу ризиків, з проведенням вибірових перевірок товарів і транспортних засобів; заходи щодо безпаперового й прискореного проходження митних процедур; використання інформаційних і телекомунікаційних технологій. Гармонізація і стандартизація застосування МК державами-членами ЄС, тобто електронний обмін даними та їх зберігання, стають обов’язковими в митному праві й практиці (крайній строк їх впровадження в ЄС– кінець 2020 р.)</p>
19	<p>Логистические процессы и морские магистрали II (жовтень 2013 р.). http://www.traceca-org.org/fileadmin/fm-dam/TAREP/65ta/Master_Plan/MPA1RU.pdf</p>	<p>Обеспечить беспрепятственное прохождение транспортных потоков из ЕС по территории его ближайших соседей. Развивать совместные коммуникации и информационные обмены, т. к. они чрезвычайно важны для таможенных органов</p>
20	<p>“Про вдосконалення діяльності органів доходів і зборів”: постанова ВР України від 28.02.2014 № 838-VII. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49966</p>	<p>Побудовано лише прототип централізованої системи (за даними компанії “Прайс Уотер Хаус Вотерс”, 2011 рік), за результатами якого було розроблено стратегічний документ щодо створення перспективної багатифункціональної комплексної системи (далі – БФКС) “Електронна митниця”. Технічні вимоги щодо розробки нової централізованої системи митного оформлення (ЦОД), яка повинна стати ядром нової перспективної БФКС</p>

		<p>“Електронна митниця”, були відпрацьовані в кінці 2012–2013 рр.</p> <p>(у зв’язку з несплатою коштів за роботи з його побудови поки що залишається в невизначеному статусі (офіційно до цього часу його ще не було введено ні в дослідну, а тим більше у постійну промислову експлуатацію))</p>
21	<p>“Про затвердження Стратегічного плану розвитку Міндоходів на 2013–2018 роки:</p> <p>постанова ВР України від 28.02.2014.</p> <p>http://sfs.gov.ua/diyalnist/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/63703.html</p>	<p>Значна увага приділена саме питанням використання ІТ (розділи 25–27) та анонсуванню створення проекту “Митниця майбутнього”</p>
22	<p>“Про вдосконалення діяльності органів Державної фіскальної служби України”: пояснювальна записка до проекту постанови Верховної Ради України.</p> <p>http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55669</p> <p>http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=55669&pf35401=348542 (Пояснювальна записка 19.06.2015).</p> <p>http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html</p>	<p>Започаткувати механізми чіткої інтеграції автоматизованої системи митного оформлення з різноманітними ТЗМК та створити модель ПП, який би за своїми технічними характеристиками оснащення та швидкості пропуску відповідав би стандартам країн-членів ЄС</p>
23	<p>“Про вдосконалення діяльності органів Державної фіскальної служби України”:</p> <p>проект постанови від 19.06.2015 № 2134а</p>	<p>На жаль, через відсутність інтеграції сканувальних систем із системою аналізу ризиків з системою контролю за доставкою вантажів досягти прийнятної ефективності в застосуванні зазначеної підсистеми на цей час так і не вдалося. Хоча сам напрямок реалізації в цілому відповідає Концепції інтегрування, закладеної наказом № 191:</p>

	http://km-ua.com/zakonotvorchist/123-proekt-postanovy-2134a-vid-19-06-2015-pro-vdoskonalennia-diiialnosti-orhaniv-derzhavnoi-fiskalnoi-sluzhby-ukrainy.html	http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html
24	“Положення про Державну фіскальну службу України”: постанова КМ від 21.05.2014 № 236. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF	Упроваджувати спрощені митні процедури відповідно до законодавства та сприяти створенню відповідних умов для полегшення торгівлі (п. 28). Проводити аналіз та здійснення управління ризиками з метою визначення форм і обсягів митного контролю (п. 29)
25	“Дослідження процедур митного оформлення в портах Одеси та Іллічівська” (травень–вересень 2014). http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/11/20150225153516367339Port_Study_in_Russian.pdf http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/181256.html	Національна інтерактивна база даних для відсканованих зображень транспортних засобів відсутня, також не існує національної довідкової інтегрованої бази даних з доступними зображеннями транспортних засобів, отриманими за допомогою мобільних митних рентген-сканерів (с. 92). Необхідно організувати інтегровану систему, яка б з'єднала устаткування всіх рентген-сканерів з можливістю передавати зображення в електронному вигляді в центральну базу даних та використовувати цю інформацію
26	“О таможенном деле в Республике Казахстан”: Кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 07.11.2014). http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30776062#pos=3363;-201	В целях сокращения времени проведения таможенного контроля и повышения его эффективности таможенными органами могут использоваться технические средства таможенного контроля, перечень и порядок применения которых устанавливаются уполномоченным органом в сфере таможенного дела (п. 1. ст. 196)

27	<p>“Стратегічний план розвитку ДФС України на 2015–2018 роки”: наказ ДФС від 12.02.2015 № 80 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом ДФС України від 30.04.2015 № 310. http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/63703.html</p>	<p>Підвищити ефективність процедур митного контролю, модернізуючи програмне забезпечення з метою створення єдиного інформаційного простору для всіх учасників процесу митного контролю та митного оформлення товарів (п. 7.4)</p>
28	<p>“Про Утверждение прилагаемых требований к техническому оборудованию и порядку его применения”: приказ министра финансов Республики Казахстан от 30.03.2015 № 228. http://www.alta.ru/tamdoc/15kz0249/ http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37020504 http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37020504&doc_id2=37020504#pos=1;47&pos2=0;0</p>	<p>Основным правилом применения технических средств таможенного контроля является проведение дистанционного, неразрушающего контроля всех перемещаемых через таможенную границу товаров, транспортных средств и их содержимого</p>
29	<p>“Про затвердження вимог до рентгенотелевізійної інспекційно-доглядової техніки, що використовується для цілей митного контролю та митного оформлення”: наказ ДФСУ від 30.07.15 № 555. http://www.qdpro.com.ua/document/59553</p>	<p>Упорядковує процедури використання рентгенотелевізійної інспекційно-доглядової техніки у митницях ДФС, ураховуючи приписи ст. 324 Митного кодексу України</p>
30	<p>“Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю”: наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684. http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/63959.html</p>	<p>Визначає мету забезпечення вибірконості митного контролю шляхом застосування системи управління ризиками</p>

31	<p>“ДФС та громадськість обговорили напрями покращення функціонування “Єдиного вікна”.</p> <p>http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/264377.html</p>	<p>Автоматизована система працює практично на всіх митницях ДФС, за винятком кількох регіонів. ... через певні технічні проблеми суміжних служб (зокрема, відсутність в деяких регіонах комп’ютерного забезпечення та мережі Інтернет) система “Єдиного вікна” не може запрацювати у повному обсязі</p>
----	---	---

Результати аналізу інституційного та інфраструктурного потенціалу митних систем держав ВМО, ЄС та територіально близьких держав, що межують з Україною (див. таблицю), показали таке:

- вони продовжують відігравати важливу роль у забезпеченні економічної безпеки своїх держав, використовуючи правові інструменти [1; 4; 5]: Всесвітньої торговельної організації, переглянутої Кіотською конвенцією (1974 р., 1999 р.); Міжнародної конвенції Європейської економічної комісії ООН; Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації, митних кодексів митних систем (держав) тощо;

- прагнуть до співпраці з учасниками ЗЕД та до прискореного проходження митних процедур (скорочення часу проведення МК та підвищення його ефективності) шляхом упровадження програмного забезпечення електронних підписів, електронних платежів, електронного декларування (подачею й реєстрацією електронних декларацій), автоматизації системи ризиків МК, заснованих на підтримці балансу між забезпеченням безпеки та сприянням розвитку законній торгівлі, зокрема за рахунок:

- постійного удосконалення інфраструктури та обладнання МК, зменшення розбіжностей між митними процедурами країн світу із застосуванням механізму електронної митниці (безпаперового середовища митних систем та суб’єктів ЗЕД);

- масштабної автоматизації систем управління інформацією та створення умов щодо обміну цією інформацією в електронному середовищі (тобто електронний обмін митними даними та їх зберігання), що став обов’язковим у митному праві й практиці (крайній строк впровадження цих вимог у ЄС – до кінця 2020 р.), яка просуваєть-

ся настільки швидко, що сканування і сам безконтактний МК стали основним інструментом виявлення незаконної торгівлі. Розвиток цих технологій триває;

удосконалення мережевого обладнання між митними та центральними базами даних для збирання, обробки, зберігання, пошуку й отримання інформації, необхідної для вирішення завдань митних органів;

– удосконалюючи інформаційні технології в ПП, велику увагу приділяють саме апаратурі, яка забезпечує здійснення дистанційного МК великогабаритних вантажів і транспортних засобів підвищеного ризику, з визначенням їх вмісту, відповідності (невідповідності) вмісту супровідним документам та інше. Оператор оцінює отримані рентгенівські знімки стосовно визначення наявності (відсутності) порушень митного законодавства і скорочення експлуатаційних витрат (у т. ч. часу) іноземних торгових компаній (відпадає необхідність розкриття та вивантаження вмісту вантажів). Більшість безконтактних оглядів вантажів здійснюється відповідно до результатів системи оцінки ризиків. У подальшому результати кожного сканування заносяться в базу даних митно-прикордонної служби для їх подальшого аналізу на основі різних критеріїв, що забезпечує значне підвищення рівня МК та оптимізацію процедури митного оформлення.

Також необхідно зазначити, що розвитку сканувальних систем значно сприяли: сучасні математичні комп'ютерні технології обробки відеозображень з аналізом енергетичних характеристик рентгенівських спектрів; відтворення двомірних і тривимірних зображень вкладень на основі багаторакурсних тінювих зображень; аналізатори виявлення вибухових і наркотичних речовин; технології автоматичного виявлення заданих предметів за отриманими зображеннями вмісту упаковки (наприклад, вибухових пристроїв, зброї та ін.); документування одержуваних зображень, у тому числі і на паперовий носій; безконтактна рентгеноскопія для обстеження вантажів. Сьогодні сучасна оглядова рентгенівська техніка комплектується потужними генерувальними джерелами іонізуючого випромінювання для забезпечення проведення дистанційного неруйнівного контролю перемі-

щуваних через ПП вантажів, які відрізняються значними розмірами, масою, складом конструкційних матеріалів, підвищеною щільністю завантаження, різними видами товарів. Аналіз застосування зазначених комплексів у митних службах деяких держав Європи та Азії показує їх високу ефективність щодо протидії контрабанді та незаконному переміщенню вантажів та ін. Митні кодекси митних систем ЄС та азійських держав відповідають умовам подальшого системного розвитку єдиної і уніфікованої законодавчої бази митної справи та прозорості митного регулювання.

Аналіз законодавчої та нормативно-правової бази безконтактного МК щодо збереження та використання зображень предметів вмісту вантажів, отриманих за допомогою сканувальних засобів, показав, що вона створювалася ситуативно, залежно від еволюційного розвитку рентгенотелевізійного обладнання. Існування такої занадто великої кількості законодавчих, підзаконних актів і розпоряджень призводить до плутанини і невизначеності, з точки зору застосування законних повноважень.

Крім цього, що стосується загалу ТЗМК, зокрема основних видів і типів обладнання, устаткування, приладів, які використовуються під час МК, на сьогодні відсутні достатня сучасна нормативно-правова база (див. таблицю), систематизовані літературні джерела з питань класифікації, будови, технічно-конструктивних і технологічних особливостей технічних засобів, у т. ч. рентгенотелевізійних інспекційно-оглядових комплексів, методів їх використання при МК та збереження і використання цих результатів, за умови розбудови системи передачі, централізованого зберігання та аналізу зображень об'єктів контролю, оглянутих митними сканувальними системами.

У зв'язку з цим ДФС проводить перегляд чинного законодавства на предмет його раціоналізації, за необхідності вносить відповідні поправки в нормативно-правове законодавство, що додатково сприяє спрощенню митних процедур, розвитку торгівлі, зниженню витрат для бізнесу та позитивному впливу на імідж ДФС (див. табл.: пп. 24 (п. 28), 25 (с. 92 - недолік 2-й), 27 (п. 7.4), 29, 30) [3; 9, с. 51, 101].

Незважаючи на те що в ДФС уже існують адаптація та інновації в законодавчій і нормативно-правовій базі, хоча як і раніше в ній важко орієнтуватися, вони більшою мірою збігаються з вимогами митних правил ЄС і міжнародними нормами і стандартами.

Висновки. Головним і основним завданням для фахівців митниць ДФС залишається завдання вміло використовувати наявні та новітні технічні засоби МК, розсудливо і вибірково здійснювати огляд та інші форми МК, таким чином знижуючи до мінімуму потік заборонених вантажів через ПП, створюючи передумови для інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Беручи до уваги призначення органів доходів і зборів ДФС і створення сприятливих умов для розвитку ЗЕД, забезпечення безпеки суспільства, захисту митних інтересів України, у подальшому вона повинна постійно реалізовувати стандарти безпеки та сприяти світовій торгівлі, зокрема у сферах:

- автоматизації електронних митних процедур - реалізувати відповідні митні правила ЄС і міжнародні стандарти;

- комунікацій щодо обміну інформацією – реалізувати “електронну митницю”, забезпечити повну автоматизацію митних процедур [9, с. 90–92]; забезпечити міжвідомчий обмін через відповідні комп’ютерні комунікаційні мережі;

- інфраструктури та обладнання [9, с. 92]: розробити систему передачі, централізованого зберігання та аналізу зображень об’єктів контролю, оглянутих рентгенотелевізійною доглядовою технікою, що б поєднало діючі системи рентген-сканування митниць ДФС з можливістю передавати зображення в електронному вигляді до центральної бази даних усіх зображень та в подальшому он-лайн доступу до них, що дозволить персоналу митниць, до обов’язків якого належить сканування в ПП, та центрального апарату ДФС мати контрольований доступ до даних як центрального, так і інших рівнів митниць ДФС, які можуть їм знадобитися для виконання своїх митних повноважень (тобто створити відкриту інтерактивну довідкову базу даних усіх зображень, отриманих з митних мобільних рентген-сканерів).

Отже, удосконалення інтегрованої систем ЄАІС ДФС та створення відкритої інтерактивної довідкової бази даних зображень, отриманих з митних мобільних рентген-сканерів, сприятиме поетапному просуванню України до створення сучасної власної інформаційної системи і буде передумовою для інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. З урахуванням того, що спеціалізовані ТЗМК стають невід’ємною умовою здійснення безконтактного МК, зокрема з метою недопущення виявів глобальної злочинності та тероризму, подальші наукові дослідження будуть пов’язані з розробкою вимог щодо проектування концептуальних засад “моделі програмно апаратного комплексу синхронізації та передачі зображень об’єктів митного контролю з рентгенотелевізійних систем” як елемента ЄАІС ДФС та інтерактивної довідкової бази, яка забезпечить використання цих даних персоналом ДФС.

Список використаної літератури

1. Міжнародна конвенція про спрощення й гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р. (Київська). – URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643 (дата звернення 03.11.2016).
2. Положення про Державну фіскальну службу України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України. – URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF> (дата звернення 03.11.2016).
3. Митний кодекс України. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/> (дата звернення 03.11.2016).
4. Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли. – URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/976_003 (дата звернення 03.11.2016).
5. Міжнародна конвенція Європейської економічної комісії ООН. – URL : <http://mtu.gov.ua/content/evropeyska-ekonomichna-komisiya-onn.html> (дата звернення 03.11.2016).
6. Додаток I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976_007 (дата звернення 03.11.2016).
7. Угода про асоціацію між Україною та ЄС (ратифікована Україною 16.09.2014). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141678.html (дата звернення 03.11.2016).

8. Передовая практика на пунктах пересечения границы: содействие торговле и транспорту : справочник ОБСЕ – ЕЭК ООН). – URL : <http://www.osce.org/ru/eea/99872?download=true> (дата звернення 03.11.2016).

9. Исследование процедур таможенного оформления в портах Одессы и Ильичевска. – URL : <http://eubam.org/ru/publications/odessa-and-illichivsk-port-study-2015/> (дата звернення 03.11.2016).

Стаття надійшла до редакції 30.08.2016

Бабенко Б., Решетников Ю., Мартынов Д. Современное состояние и тенденции создания в Государственной фискальной службе открытой интерактивной справочной базы данных отсканированных изображений

В статье исследованы пути возможного использования зарубежного опыта, таможенных систем развитых государств в контексте внедрения информационно-коммуникационных систем в таможенную практику ГФС Украины, которые бы соединили всё оборудование рентген-сканирования таможен с возможностью передавать отсканированные изображения объектов крупногабаритных грузов и транспортных средств в электронном виде, в центральную базу данных, что в дальнейшем позволит персоналу таможен ГФС Украины (в обязанности которых входит осуществление сканирования, включая персонал центрального аппарата) иметь доступ к открытой интерактивной справочной базе данных всех изображений, полученных с таможенных мобильных рентген-сканеров, и использовать их для выполнения своих полномочий.

Ключевые слова: таможенный контроль, информационные технологии, сканирующие системы, электронные изображения предметов содержания грузов, интеграция, интерактивность.

Babenko B., Reshetnikov I., Martinov D. Modern state and tendencies as for the opened, interactive scanned images data base creation in the State Fiscal Service

The ways of possible implementation of the developed foreign countries experience of customs systems usage have been researched in the article, in the context:

integrated system, which provides customs control. The system unites equipment of all x-ray-scanners capable of transmitting images in electronic form (outlook) into central data base of the customs system;

organization of the national interactive enquiring data base, scanned images of cargo and means of transportation contents obtained with the customs scanners assistance.

Scientific innovation of the results obtained is connected with the further enhancing customs security level in Ukraine and advanced usage of updated innovative technologies of the customs systems of the International Customs Organization countries.

In order step by step realization of the experience revealed, the following directions as for the facilitation of the customs control were determined: (Customs control for the State Fiscal Service):

legislative and normative-legislative legal base which coincide with customs regulations demands of European Union and international norms and standards, but needs improvement;

systematic (planned) realization the best customs practices of highly technological means application ICO states and (x-raytele surveillance complexes) in spheres:

automatization of electronic customs procedure – to realize ... customs regulations, including EU regulations and international standards;

communications as for the information exchange – totally realize “electronic customs” and provide interdepartment exchange through correspondent computer communication network;

infrastructures and equipment – to install integrated system-additional softwear for the automatic informational system, which will join operating x-ray-scanning systems of the State Fiscal System with ability to transmit images in electronic form to the central data base; to create opened interactive enquiry data base all the images, obtained from customs scanners. It will enable customs personnel of the SFS, including central machinery, to have controlled access to data, which can be needed for accomplishing their authorities in the process of information exchange, in visual on-line comparisons with analogical images, which were received by other customs;

unification of legislative base, in particular, Customs Code of Ukraine, taking into account experience foreign customs systems which utilize technical equipment in the process of customs control, for example, with the states of Eurasian Economic Committee, which use regularly modernized universal information about enumeration and implementation of customs control technical equipment.

Keywords: *customs control, information technology, scanning systems, electronic images of items of goods content, integration, interactivity.*